

...és akik mást hisznek?

HÍVEK ÉS EGYHÁZAK EGYMÁSRÓL

Balassi Kiadó

„...és akik mást hisznek?”

„...és akik mást hisznek?”

HÍVEK ÉS EGYHÁZAK EGYMÁSRÓL

Szerkesztette
SZABÓ LAJOS
TOMKA MIKLÓS
HORVÁTH PÁL

BALASSI KIADÓ
BUDAPEST

A könyv megjelenését a Konrad Adenauer Stiftung
anyagi támogatása tette lehetővé

A kötet anyaga az MTA Filozófiai Intézete
és az Evangélikus Hittudományi Egyetem
Más-kép című tudományos konferenciáján
1999. október 28–29-én elhangzott előadások
szerkesztett szövege

© A szerkesztők, 2000

© A szerzők, 2000

ISBN 963 506 331 8

TARTALOM

Szabó Lajos: Tisztuló képek kontúrjai	7
Nyíri Kristóf: Köszöntés	10
Tomka Miklós: Egyházak egymás közt a rendszerváltás utáni társadalomban ..	14

AZ EGYHÁZAK KÖZÖTTI VISZONYOK A KÖZVÉLEMÉNY TÜKRÉBEN ÉS A JOG SZABÁLYOZÁSA SZERINT

Előjáróban	29
Tomka Miklós: Felekezeti különbségek a közvéleményben	32
Gereben Ferenc: Vallási felekezetek képe önmagukról és egymásról interjúk tükrében	53
Kamarás István: Az új vallási közösségek és a katolikusok egymásról alkotott képe	65
Schanda Balázs: A felekezeti egyenjogúságtól a felekezetek egyenjogúságáig	89

MAGUNKRÓL, MÁSOKRÓL

Előjáróban	103
Kránitz Mihály: Ökumenikus törekvések a katolikus Egyházban	105
Herczeg Pál: A hazai reformált egyházak katolicizmus képe	120
Sulyok Elemér OSB: „Ne azt keressük, ami elváltaszt...”	128
Tenke Sándor: Magunkról – másoknak	137
Mohay Tamás: Lehet-e belső párbeszéd egy egyházban?	150
Máté-Tóth András: Egy-ház, sok közösség	159

Ifj. Fabiny Tibor: Katolikusok és reformátusok között?	159
Endreffy Zoltán: Három nagy világvallás és a világbéke	167

SZEREPEK, VITÁK, VÉLEMÉNYEK

Előljáróban	185
Horváth Pál: Dogmatikai párbeszéd vagy a hitvédelem határai	187
Frenyó Zoltán: Egy és más	203
Tőkéczki László: Felekezeti elemek a magyar történelemben	214
Gábor György: „Mint az utcákon bolyongó vakok”	221
Rugási Gyula: Antiszemita vonások a pünkösdi-karizmatikus mozgalom megítélésében	248
Schweitzer Gábor: „Óhítú” és „újhitú” zsidók egymásról alkotott képe a XIX. század második felében	267
Turgonyi Zoltán: A vallások etikai párbeszédének lehetőségei és korlátai	279

KISEGYHÁZAK EGYMÁSRÓL ÉS A NAGYOKRÓL

Előljáróban	291
Almási Mihály (Magyarországi Baptista Egyház): Milyenek látnak bennünket más vallási közösségek, és milyenek látjuk mi őket?	293
Orbókné Szent-Iványi Ilona (Magyarországi Unitárius Egyház): Látni és látszódni	297
Pető László (Magyarországi Jehova Tanúi Egyház): A magyarországi Jehova Tanúi Egyház	303
Ruff Tibor (Hit Gyülekezete): A Hit Gyülekezete képviselőjének előadása a <i>Más-kép</i> című konferencián	307
Sivaráma Swami (Magyarországi Krisna-tudatú Hívők Közössége): Krisna-hívőként Magyarországon	313
NÉVMUTATÓ	325
A KONFERENCIA RÉSZTVEVŐI	331

ALMÁSI MIHÁLY
Magyarországi Baptista Egyház

MILYENNEK LÁTNAK BENNÜNKET MÁS VALLÁSI KÖZÖSSÉGEK ÉS MILYENNEK LÁTJUK MI ŐKET?

Örülök annak, hogy a *Magyar Tudományos Akadémia Filozófiai Intézete* és az *Evangélikus Hittudományi Egyetem* megrendezte ezt a konferenciát és egyben köszönöm a fölkérést az előadásra.

A konferencia második napjának vége felé számos – a magyar társadalmat sokkal inkább érintő nagy-egyházi vélekedés után – ebben a körben „kisegyházak egymásról és a nagyokról” cím alatt kellene válaszolnom a főcímben fölvetett kérdésre, hogy tudniillik szerintünk milyenek látnak bennünket más vallási közösségek, illetve hogy mi milyenek látjuk őket.

Természetesen húsz percben a válaszadást megkísérelni sem lehet a félreérthetőség veszélye nélkül. Ezt vállalva, néhány alapvető probléma fölvetésével kezdem.

Minden tisztelem a konferencia rendezőié, ezért csupán megjegyezni kívánom, hogy a programban szereplő „történeti egyházak” – „történelmi egyházak” és „kisegyházak” szóhasználat jogi kategorizálást sugall, ami nem eredeztethető sem az Alkotmányból, sem az 1990. évi IV., alkotmány erejű törvényből. Jó lenne feloldanunk azt az anomáliát, ami pl. a „történelmi” – és „történeti” között feszül, vagy azt a következetlenséget, hogy önmagukat egyháznak soha nem nevező vallási közösségek, akarattuk ellenére besorolást nyerjenek akár a „történelmi egyházak”, akár a „keresztyén kisegyházak”, akár csak egyszerűen a „kisegyházak” közé.

A logikusnak tűnő „nagyegyház”, „kisegyház” elnevezés is problémás, hisz meg kellene mondanunk, hogy a nálunk „kisegyház” világviszonylatban, azaz abszolút értelemben mekkora?! Előfordulhat – mint ahogy elő is

fordul –, hogy egyik-másik hazai „kisegyház”, világviszonylatban nagyobb, mint valamelyik hazai nagy.

Minden tiszteletünk a magyarországi történelmi egyházaké – sőt: magunkat is közéjük soroljuk, hisz az anabaptizmus a lutheranizmussal egy időben, a kálvinizmust évtizedekkel megelőzve kezdte el misszióját magyar földön, és 1528-tól már mártírjaink vannak, de *nem érezzük a történelmiséget valamiféle előjognak.*

Az egyházak és felekezetek társadalmi súlya természetesen függ a nagyságtól és a történelmiségtől, és ez rendjén van. A valóságos értékeket hordozó, társadalmilag is hasznos vallási közösségek azonban nem szenvedhetnek hátrányt sem fiatalkorúságuk, sem kicsinységük miatt.

Ezeket az alapelveket elsőként Roger Williams az Angliából Amerikába menekült politikus-lelkipásztor fogalmazta meg, aki Rhode Island állam megalapítója és kormányzója, egyben az első amerikai baptista gyülekezet alapító lelkipásztora volt 1636-tól. Tőle származik a „szabad államban szabad egyház” jelige, ahogy erről Horváth Mihály római katolikus püspök – Kossuth egykori kultuszminisztere – egyik munkájában nagy elismeréssel ír.

HOGYAN LÁTNAK BENNÜNKET MÁS VALLÁSI KÖZÖSSÉGEK?

Néhány teológiai iskola abszolút *tárgyilagos* anyagot közöl rólunk a különféle egyetemi, főiskolai jegyzetekben.

Magyarországon – elsősorban a hitvalló felnőttek keresztelese miatt – egyes vallási közösségek tagjai *különc* keresztyéneknek tekintenek bennünket, *kissé túlbuzgó*, a Bibliához a szokásosnál jobban ragaszkodó, a bevett etikai normáknál *szigorúbb erkölcsi alapokon álló hívőknek.*

Elszigetelt népegyházi csoportok olykor „szektát kiáltanak”, ha baptistákról esik szó, annak ellenére, hogy elődeink Bethlen Gábor, Rákócziak, a Batthyányak, vagy a Nádasdyak védelme alatt élhették jámbor biblikus hívő életüket mint fazekasok, tetőfedők vagy épp fejedelmi háziorvosok.

MILYENNEK LÁTJUK MI A KÜLÖNBÖZŐ VALLÁSI KÖZÖSSÉGEKET?

A korábban idézett baptista jelszó – szabad államban szabad egyház – alapján természetesen minden egyházra mint saját törvények által szabályozott, alkotmányos keretek között élő és munkálkodó, hasznos szervezetre tekintünk.

Bizonyos feloldhatatlan teológiai nézetkülönbségek ellenére is *jó a kapcsolatunk a római katolikus egyházzal*. Azonban az is elmondható, hogy helyi vagy térségi vonatkozásban meghatározó szerepe van a plébánosoknak, lelkipásztoroknak, akik nem mindig értenek egyet a tanítóhivatallal vagy egyházi feletteseikkel. A római katolikus egyház egymástól sok tekintetben eltérő csoportokat is magában foglal. Csak példaként említem, hogy a magyar baptista egyházban elképzelhetetlen a karizmatizmus olyan mértéke, mint a római egyház bizonyos köreiből.

A protestáns egyházak közül a *református, evangélikus és methodista* egyházzal rendkívül kiegyensúlyozott a kapcsolatunk. Mindhárom egyházat az evangéliumi tisztaságra való odaadó törekvés jellemzi. Kölcsönösen használjuk egymás teológiai egyetemi, főiskolai jegyzeteit. A szoros együttműködés egyrészt a kétoldali kapcsolatokban másrészt a *Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsán* belüli közös munkában is megnyilvánul. Összeköt bennünket a *Magyar Bibliatanácsban* vagy az *Egyházak Világtanácsában* végzett közös munka a közös imahét és sorolhatnám.

A *zsidó vallásra*, mint Jézus Krisztus „vallására” tekintünk, természetesen a keresztyénség felől szemlélve. Ebből adódóan látjuk azokat a hiányosságokat, amelyeket Jézus is látott. Krízishelyzetekben a magyar baptisták minden tőlük telhetőt megtettek az üldözöttek menekítése érdekében – vállalva az életveszélyt. A második világháború éveiben egyházunk akkori elnöke, dr. Somogyi Imre személyesen is több zsidó családot rejtegetett más lelkipásztorokkal és egyszerű egyháztagokkal együtt. Ma világviszonylatban a vallásszabadság, az emberi – és nemzetiségi – jogok egyik kiemelkedő harcosa a béke Nobel-díjas baptista Jimmy Carter. Ugyanígy példaképünk a fajgyűlölet minden változatát elutasító baptista tiszteletes, Dr. Martin Luther King, a polgárjogi mozgalom mártírja.

Az *ortodox* egyházakkal alig van érintkezési pontunk Magyarországon. Tisztelettel viseltetünk irántuk.

Az *unitárius egyházzal* ugyanez mondható el, azzal a kiegészítéssel, hogy történelmileg igen szoros szálak kapcsolnak bennünket össze, eladdig,

hogy Dávid Ferenc unitárius püspököt anabaptista mártírnak tekintjük. 1570-ben jelentette meg a *Könyvecske az igaz keresztyén keresztyénségről* című írását Kolozsvárott. Haláláig, 1579-ig kitartott a hitvalló felnőtt-keresztség igaz voltának tanítása mellett. Ezt bizonyítja a dévai várbörtönben cella-ajtója fölött az I. világháború végéig látható márványtábla felirata: „Dávid Ferenc, az Unitárius Egyház első püspöke itt szenvedett mártírhalált anabaptista hitéért”.

*

Engedtessek meg nekem, hogy a következőkben – a rövidség kedvéért – általánosításokba bocsátkozzam, és anélkül szóljak vallási csoportokról (jelenségekről), hogy megnevezném őket.

A bevezetőben említett baptista alapelvől fakadóan természetesen tiszteletben tartjuk a különféle hiteket vallókat épp úgy, mint az ateistákat, nihilistákat, panteistákat stb., azonban hitünkben fakadóan megkülönböztetünk – szerintünk – valóságos értékeket hordozó felekezeteket, vallásokat – szerintünk – nem valós értékeket hordozó vallásoktól, mint ahogy tisztában vagyunk azzal, hogy bizonyos vallási vagy önmagukat annak nevező csoportok, olykor igen negatív, káros, romboló, diabolikus tevékenységet folytatnak.

Az agresszív módszereket akkor sem tudjuk elfogadni, ha látszólag a legnemesebb célt szolgálják.

Nem tekintjük bibliai útnak a bármiféle eszközzel történő tudati manipulációt, és elhatárolódunk minden ilyen próbálkozástól, jelenségből.

A büntetőjogi kategóriába tartozó esetekről itt természetesen nem szólok, hisz a törvényen kívüli vagy törvénytelen életvitel vonatkozásában lényegtelen, hogy mi hogyan vélekedünk, az ütközés ugyanis a törvénnyel szemben áll fenn, amelynek tiszteletben tartását – egészen addig, amíg nem ütközik Isten törvényével – Jézus Krisztus írja elő mindenkinek.

Bocsáttassék meg nekem a téma időnkénti önkényes kezelése és a rövidség. Köszönöm a megtisztelő figyelmet.